Gelişimi Anlamak · Kavram Kartları

Ad Soyad: .....
Sınıf / No: .....

Ahlak gelişimi kuramı

Lawrence Kohlberg'ün (1927-1987) ahlaki yargının gelişimini açıklayan kuramıdır.

Örnek: "Kopya çekmek neden yanlış?" sorusuna verilen cevabın yaşla nasıl değiştiğini incelemek bu kuramın alanına girer.

Ahlaki gelişim

Toplumun değer ve kurallarını öğrenme, iyi ile kötüyü ayırt edebilme ve buna göre davranma sürecidir.

Örnek: Kantinde fazladan verilen para üstünü geri götürmek.

Akışkan zekâ

Yeni ve alışılmadık durumlarda mantık yürütme, soyut düşünme ve örüntüleri tanıma yoluyla çözüm geliştirme kapasitesidir.

Örnek: Bir sayı dizisindeki gizli kuralı bulup sıradaki sayıyı tahmin etmek.

Analitik zekâ

Bir problemi parçalarına ayırıp adım adım inceleyerek mantıksal sonuçlara ulaşma becerisidir.

Örnek: Çalışmayan bir bilgisayarın parçalarını tek tek kontrol edip arızanın kaynağını bulmak.

felsefesinifi.com

Arketip

Carl Gustav Jung'a göre kültürlerde tekrar tekrar karşımıza çıkan kahraman ve bilge gibi ortak figürlerdir.

Örnek: Pek çok masalda yolunu kaybeden gence yol gösteren yaşlı bilge figürü.

Bebeklik dönemi

Hayatın ilk iki yılını (0-2 yaş) kapsayan, fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimin en hızlı yaşandığı dönemdir.

Örnek: Önce oturan, sonra emekleyen ve ilk anlamlı sözcüğünü söyleyen bir yaşındaki bebek.

Gelişimi Anlamak · Kavram Kartları

Benlik

Kişinin kendini nasıl algıladığı, kendine dair farkındalığı ve kimlik duygusudur; "Kendimi nasıl algılıyorum?" sorusunun cevabıdır.

Örnek: Arkadaşları onu öyle görmese de kendini sınıfın en çekingen öğrencisi olarak görmek.

Beş faktör kişilik modeli

Kişiliği dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve deneyime açıklık olmak üzere beş temel faktörle inceleyen, en yaygın kullanılan modellerden biridir.

Örnek: Bir kişiyi ne kadar sosyal, uyumlu, düzenli, sakin ve yeniliğe açık olduğuna bakarak değerlendirmek.

Bilişsel gelişim

Düşünme, öğrenme, problem çözme, dikkat ve hafıza becerilerinin gelişimidir.

Örnek: Bir çocuğun önce parmaklarıyla, zamanla akıldan toplama yapabilmesi.

Bilişsel gelişim kuramı

Jean Piaget'nin (1896-1980) bilişsel gelişimi dönemlerle açıklayan kuramıdır.

Örnek: Bir çocuğun düşünme biçiminin yaşa göre nasıl değiştiğini dönemlere ayırarak açıklamak.

felsefesinifi.com

Bireysel farklılık

Ortak gelişim dönemlerinden geçseler de her bireyin kendine özgü hızla ve biçimde gelişmesidir.

Örnek: Aynı gün doğan iki bebekten birinin ilk anlamlı sözcüğünü ötekinden aylar önce söylemesi.

Büyüme

Vücudun boyutlarında ve yapısal özelliklerinde zamanla ortaya çıkan nicel değişimlerdir; boy, kilo ve boyutun artması.

Örnek: Bir çocuğun boyunun bir yaz tatilinde 3 cm uzaması.

Gelişimi Anlamak · Kavram Kartları

Çevre

Gelişimi etkileyen etmenlerden biridir; doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olarak ele alınır.

Örnek: Evde her akşam kitap okunan bir ailede büyüyen çocuğun okumaya ilgi duyması (doğum sonrası çevre).

Deneyime açıklık

Yeniliklere, farklı fikirlere ve yaratıcılığa açık olma eğilimidir.

Örnek: Okulda yeni açılan robotik kulübüne merakla katılmak.

Dışa dönüklük

Sosyal olma, enerjik davranma ve dış uyaranlara yönelme eğilimidir.

Örnek: Teneffüslerde hep bir grubun ortasında sohbet eden, partilerde enerjisi yükselen biri.

Dijital benlik

Kişinin sosyal medya ve dijital platformlarda kendini sunma ve ifade etme biçimidir; "Sosyal medyada kendimi nasıl gösteriyorum?" sorusunun cevabıdır.

Örnek: Profilinde yalnızca kitap ve doğa fotoğrafları paylaşarak kendini kitap kurdu olarak göstermek.

Duygusal bağımsızlık

Ergenin yetişkinlerden ayrışarak kendi duygu ve kararlarına dayanmaya başlamasıdır; Havighurst'ün ergenlik görevlerinden biridir.

Örnek: Kıyafetini ve saç modelini ailesinin değil kendi zevkine göre seçen bir genç.

Duygusal denge

Stres karşısında sakin kalabilme ve duygusal istikrarın yüksek olmasıdır.

Örnek: Maçın son dakikasında gol yiyen kalecinin sakin kalıp oyuna odaklanması.

felsefesinifi.com

Gelişimi Anlamak · Kavram Kartları

Duygusal gelişim

Kendi duygularını tanıma, ifade etme ve duygularla başa çıkabilme becerisinin gelişimidir.

Örnek: Öfkelenince bağırmak yerine "Şu an çok sinirliyim, biraz bekleyelim." diyebilmek.

Duygusal zekâ

Başkalarının duygularını fark etme ve onların duygusal durumuna uygun karşılık verme becerisidir.

Örnek: Arkadaşının sesinin titrediğini fark edip onunla daha yumuşak konuşmak.

Egonun aşılması

Kişinin her şeyi kendi ihtiyaçları açısından görmeyi bırakıp ben duygusunun ötesine geçmesi ve yüksek değerlere yönelmesidir.

Örnek: Park temizliğine gönüllü katılırken ödül beklemeden yalnızca işin kendisine odaklanmak.

Ergenlik dönemi

11-20 yaşları arasında, çocukluktan yetişkinliğe geçişte fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal değişimlerin yoğun yaşandığı dönemdir.

Örnek: Sesi kalınlaşan, kendi değerlerini ve inançlarını sorgulamaya başlayan on dört yaşındaki bir genç.

Fiziksel gelişim

Vücudun yapısal ve işlevsel olarak büyümesi ve gelişmesidir; boy-kilo artışı, kas-kemik gelişimi, ince ve kaba motor becerileri kapsar.

Örnek: Çocuğun önce topa vurabilmesi, zamanla gömleğinin düğmelerini ilikleyebilmesi.

Gelişim

Bireyin döllenmeden ölüme kadar fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal alanlarda yaşadığı düzenli ve anlamlı değişimlerdir; büyümeyi, olgunlaşmayı ve öğrenmeyi kapsar.

Örnek: Bir insanın bebeklikten yaşlılığa bedeninin, düşüncesinin ve ilişkilerinin değişmesi.

felsefesinifi.com

Gelişimi Anlamak · Kavram Kartları

Gelişim görevi

Her yaş döneminde bireyin kazanması beklenen, çevresine uyumunu kolaylaştıran beceri ve davranışlardır.

Örnek: İlkokul çağındaki bir çocuğun okuma, yazma ve hesap yapma becerisi kazanması.

Gelişim ilkeleri

Gelişimin nasıl gerçekleştiğini açıklayan temel kurallardır.

Örnek: Hangi ülkede doğarsa doğsun bütün çocukların gelişiminde aynı temel kuralların görülmesi.

Gelişim psikolojisi

Döllenmeden ölüme kadar yaşanan fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal değişimleri ve bu değişimlerin nedenlerini inceleyen psikoloji alanıdır.

Örnek: Bir araştırmacının çocukların arkadaşlık ilişkilerinin yaşla nasıl değiştiğini incelemesi.

Gelişme

Büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan işlevsel ilerlemelerdir.

Örnek: Bacakları uzayıp güçlenen ve her gün çalışan bir çocuğun ip atlarken art arda elli kez atlayabilmesi.

felsefesinifi.com

Hazır bulunuşluk

Bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmeye fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal olarak hazır olmasıdır.

Örnek: Sayıları tanıyan ve dikkatini toplayabilen bir çocuğun toplama işlemine başlaması.

İleri yetişkinlik dönemi

65 yaş ve sonrasını kapsayan; bilgelik, deneyim aktarımı ve yaşamı anlamlandırmanın öne çıktığı dönemdir.

Örnek: Yetmiş yaşında yeni bir dil kursuna başlayan ve hayat deneyimini kursta gençlerle paylaşan biri.

Gelişimi Anlamak · Kavram Kartları

İlk çocukluk dönemi

Yaklaşık 2-6 yaşları arasını kapsayan, öz bakım becerilerinin kazanıldığı ve okula hazırlanılan dönemdir.

Örnek: Kendi başına giyinmeye çalışan, harfleri tanımaya başlayan beş yaşındaki çocuk.

İlk yetişkinlik dönemi

20-45 yaşları arasında fiziksel sağlığın en iyi düzeyde olduğu; meslek, evlilik ve aile kurma gibi olayların yaşandığı dönemdir.

Örnek: İlk işine başlayıp kendi evini kuran yirmi beş yaşındaki biri.

Kalıtım

Döllenme sırasında anne ve babanın kromozomları aracılığıyla çocuğa geçen, çevre etkileriyle köklü olarak değiştirilemeyen özelliklerin aktarılmasıdır.

Örnek: Bir çocuğun göz rengini anne ya da babasından alması.

Kişilik

Bir bireyi başkalarından ayıran, davranışlarında tutarlı biçimde görülen özelliklerin bütünüdür; "Nasıl biriyim?" sorusunun cevabıdır.

Örnek: Arkadaşlarının yıllardır "Hep sakin ve şakacıdır." diye anlattığı biri.

Kristalize zekâ

Kişinin hayat boyunca eğitim ve deneyimle edindiği, bellekte depolanan bilgi ve becerilerin bütünüdür.

Örnek: Yıllar içinde öğrendiği sözcükler sayesinde bulmacadaki zor kelimeleri kolayca bulmak.

Kritik dönem

Bazı becerilerin çok daha kolay kazanıldığı gelişim dönemidir; örneğin çocuk 2-3 yaşlarında dil öğrenmeye en açıktır.

Örnek: Bir kapının bir süre ardına kadar açık durması gibi, bir becerinin belirli yaşlarda daha kolay, sonradan daha zor kazanılması.

felsefesinifi.com

Gelişimi Anlamak · Kavram Kartları

Olgunlaşma

Önceden belirlenmiş biyolojik davranış örüntülerinin işlevsel hâle gelmesi; organizmanın bir davranış için gereken fiziksel yetkinliğe ulaşmasıdır.

Örnek: Bacak kasları ve dengesi yeterli düzeye gelen bebeğin tutunarak ayağa kalkabilmesi.

Orta ve son çocukluk dönemi

Yaklaşık 6-11 yaşları arasını kapsayan, ilkokul yıllarıyla örtüşen ve akademik becerilerin geliştiği dönemdir.

Örnek: Okuma ve yazmayı sistemli biçimde öğrenen, başarılı olmayı önemseyen yedi yaşındaki öğrenci.

Orta yetişkinlik dönemi

45-65 yaşları arasında yaşlanmanın ilk işaretlerinin görüldüğü; rehberlik, üretkenlik ve toplumsal sorumluluğun öne çıktığı dönemdir.

Örnek: Saçları ağarmaya başlayan, deneyimiyle iş yerindeki önemli kararlarda söz sahibi olan elli yaşındaki biri.

Öğrenme

Yaşantılar ve deneyimler yoluyla kazanılan, nispeten kalıcı davranış değişikliğidir.

Örnek: Gitarda bir şarkıyı tekrar tekrar çalışarak çalabilir hâle gelmek.

Psikoseksüel gelişim kuramı

Sigmund Freud'un (1856-1939) gelişimi psikoseksüel dönemlerle açıklayan kuramıdır.

Örnek: Gelişim kuramları sayılırken Freud'un adıyla anılan ve gelişimi dönemlere ayıran kuram.

Psikososyal gelişim kuramı

Erik Erikson'ın (1902-1994) geliştirdiği gelişim kuramıdır.

Örnek: Gelişim kuramları sayılırken Erikson'ın adıyla anılan kuram.

felsefesinifi.com

Gelişimi Anlamak · Kavram Kartları

Ruhsal zekâ

Hayatın anlamı, amaçları ve değerleri üzerine düşünme ve davranışlarını bu doğrultuda yönlendirme becerisidir.

Örnek: Zor bir kaybın ardından hayatta neyin önemli olduğunu düşünüp yeni hedefler belirlemek.

Sorumluluk

Düzenli ve planlı olma, görev bilinci taşıma eğilimidir.

Örnek: Kendisine verilen sınıf panosu görevini her pazartesi aksatmadan yerine getirmek.

Sosyal gelişim

Başkalarıyla ilişki kurma ve bu ilişkileri sürdürme becerisinin gelişimidir.

Örnek: Oyuncaklarını kimseyle paylaşmayan bir çocuğun zamanla paylaşmayı öğrenip arkadaş edinmesi.

Sosyal rol kuramı

Bireylerin meslek gibi toplumsal rollerinin, toplumun beklentilerine uygun davranışlar sergilemelerini gerektirdiğini öne süren kuramdır.

Örnek: Yorgun bir hemşirenin hastalara yine de sabırla davranması, mesleğinin beklentisinden kaynaklanabilir.

Sosyal zekâ

Sosyal ilişkileri ve bu ilişkilerin dinamiklerini anlama ve etkili biçimde yönetme becerisidir.

Örnek: Yeni girdiği bir ortamda oradakilerin konuşma tarzını hızla fark edip kendi tarzını ona göre ayarlamak.

Tarihsel zaman

Bireyin içinde yaşadığı dönemin savaş, teknolojik değişim ya da çevre kirliliği gibi koşullarıdır; bu koşullar o dönemde büyüyenlerin gelişimini etkiler.

Örnek: Akıllı telefonlarla büyüyen bir kuşağın bilgiye ulaşma biçiminin önceki kuşaklardan farklı olması.

felsefesinifi.com

Gelişimi Anlamak · Kavram Kartları

Uyumluluk

İş birliğine yatkınlık, empati ve başkalarının ihtiyaçlarına duyarlılıktır.

Örnek: Arkadaşı zor durumdayken kendi işini bırakıp ona yardım etmek.

Yakınsak gelişim alanı

Vygotsky'ye göre çocuğun önce daha yetkin birinin rehberliğinde yapabildiği, sonra içselleştirerek tek başına yapmaya başladığı beceri alanıdır.

Örnek: Ayakkabısını önce babasının yardımıyla, birkaç hafta sonra tek başına bağlayan çocuk.

Yapay zekâ

İnsana özgü düşünme, öğrenme ve problem çözme gibi bilişsel yetenekleri bilgisayar sistemlerinde modellemeyi amaçlayan disiplinler arası bilim dalıdır.

Örnek: Fotoğraflardaki yüzleri tanıyıp kişilere göre ayıran bir telefon uygulaması.

Zekâ

Deneyimlerden öğrenmeyi, problem çözmeyi ve yeni durumlara uyum sağlamak için bilgiyi kullanmayı içeren zihinsel potansiyeldir.

Örnek: Telefonu kapanınca güneşin konumundan yararlanarak yönünü bulmak.

Zekâ bölümü (IQ)

William Stern'in zekâ testlerinden yararlanarak ortaya koyduğu, zekâyı sayısal bir puanla ifade eden kavramdır.

Örnek: Bir zekâ testinin sonucunun tek bir sayıyla, örneğin 105 olarak verilmesi.

felsefesinifi.com